

Voedsel voor nieuwe generaties

Een Flevolandse visie op landbouw 2050

“In Flevoland gebeurt het!”

Jan Klopman - Gedeputeerde landbouw

Voorwoord

Weet u het nog, 2000? Het jaar dat Nederland samen met België het Europees Kampioenschap voetbal organiseert. En Oranje in eigen land in de halve finale strandt tegen Italië na een dramatisch verlopen strafschoppenserie. Oh ja, Frankrijk wint dat EK. We betalen nog gewoon met de gulden en voor mijn gezin en mezelf niet onbelangrijk: we verhuizen naar Flevoland. Mobiele telefoons doen hun intrede, maar dan vooral om mee te bellen, want het duurt nog een jaar of zeven voor de eerste iPhone het levenslicht ziet. Wat ik maar bedoel te zeggen: 25 jaar is een hele tijd en tegelijk voelt het als gisteren.

Als we 25 jaar vooruit spoelen, zijn we in het jaar 2050 beland. Hoe ziet de landbouw in Flevoland er in dat jaar uit? En hoe zijn de landbouw en haar omgeving met elkaar verweven? Met die vraag zijn we ongeveer een jaar geleden aan de slag gegaan. ‘We’ is in dit geval niet alleen de provincie Flevoland, maar provincie en de landbouwsector in de volle breedte samen. Daarnaast hebben agrariërs, bedrijven, inwoners, maatschappelijke organisaties, overheden en andere betrokkenen hun kennis, ervaring en ideeën met ons gedeeld, onder meer tijdens druk bezochte Landbouwcafés en een congres.

Voor u ligt het resultaat van dit intensieve en bijzondere proces: Voedsel voor nieuwe generaties, een visie op landbouw in Flevoland. Deze visie gaat over meer dan alleen de inhoud. Het is ook een uitnodiging om verder te bouwen aan een Flevoland waar landbouw, natuur en samenleving hand in hand gaan. Het biedt niet alleen inspiratie en richting voor de landbouwsector, maar vormt tevens een belangrijke bouwsteen voor de bredere ambities in het landelijke gebied van Flevoland. Denk hierbij ook aan de Omgevingsvisie Blik op de toekomst. Met haar vruchtbare grond, innovatieve ondernemers en sterke gemeenschap is Flevoland de plek bij uitstek waar voedselproductie, natuur en samenleving elkaar versterken.

Als portefeuillehouder landbouw ben ik trots op deze visie, maar vooral ook op de manier waarop deze tot stand is gekomen. Vertrouwen in elkaar is de sleutel naar succes, maar vraagt ook moed van alle partijen. Des te waardevoller is het dat wij in Flevoland samen met de agrarische sector deze visie kunnen aanbieden.

Deze visie is een stip op de horizon en bepaalt voor de komende jaren de koers. Het biedt eenieder houvast. Gezamenlijk met onze partners gaan we aan de slag met een integrale uitvoeringsaanpak voor het landelijk gebied, waarvan de landbouw een belangrijk onderdeel is. Hiermee zetten we een forse stap op weg naar een toekomstbestendige landbouw in onze vitale provincie. Dit is dus niet het sluitstuk van een proces, maar slechts het begin.

Niet alle vragen zijn op dit moment beantwoord. Dat hoeft ook niet. Het voorbije jaar geeft volop vertrouwen in wat nog komen gaat. Het zal niet altijd makkelijk zijn en misschien gaat het ook nog weleens schuren. Dat mag. Nadere afstemming en wrijving is nodig is voor verdere scherpste in de uitvoering. Het belangrijkste is dat we samen blijven optrekken en de dialoog voortzetten. Als we de verbinding tussen agrariërs, natuurbeheerders, overheden en inwoners vasthouden, kunnen we samen werken aan een Flevoland waar iedereen trots op kan zijn.

Wij zeggen altijd: in Flevoland kan het. Ik zou daarvan willen maken: in Flevoland gebeurt het! We zien niet alleen dat het kán, maar we dóen het ook. Samen. Omdat we elkaar nodig hebben.

Namens Gedeputeerde Staten

Jan Klopman
Gedeputeerde landbouw

“Provincie en sectoren maken samen een visie. Er wordt niet over ons gepraat, maar mét ons. Het belang van biologische landbouw staat bij ons voorop en willen die uitdragen in de samenwerking met andere sectoren.”

Carel Bouma - Vereniging van Biologisch Dynamische en EKOlogische boeren Provincie Flevoland

Samen op koers naar 2050

Flevoland staat voor de uitdaging om ingrijpend te anticiperen op economische, maatschappelijke en klimatologische vraagstukken die op haar afkomen. Met vruchtbare grond, innovatief ondernemerschap en een gedeelde verantwoordelijkheid bouwt de sector aan een duurzame en toekomstbestendige landbouwsector.

Dit is onze visie voor 2050: Voedsel voor nieuwe generaties.

Begin vorige eeuw groeide het besef dat Nederland meer zelfvoorzienend moest zijn voor voedsel. En ook dat de sociaal maatschappelijke positie van de landbouw verbeterd moest worden. Daar werd beleid op gemaakt dat sinds begin jaren zestig extra gestimuleerd werd door de Europese Unie. Met schaalvergroting, mechanisatie én efficiency wisten de Nederlandse boeren zich mondiaal te onderscheiden met hoge opbrengsten en de beste kwaliteit. De variatie in gewassen en de gewasrotaties werden geleidelijk steeds eenzijdiger en de teelt van voedsel schoof op naar de teelt van grondstoffen voor de voedingsindustrie. De beschikbaarheid van kunstmest en chemische gewasbescherming gaf die ontwikkeling een extra impuls. Ook met wetenschappelijk en toegepast onderzoek, kennisontwikkeling én innovaties wist Nederland alle ogen op zich gericht.

De scheiding tussen agrarische productie en natuur werd scherper en de afstand tussen agrarische sector versus samenleving en consument nam toe. De macht in de keten kwam steeds verder bij de boeren vandaan te

liggen. Door schaalvergroting, innovatie en opbrengstverhoging bleef het rendement van agrarische productie beheersbaar. Schaalvergroting betekende ook dat de vraag naar grond toenam. Flevoland heeft ruimte, een strakke verkaveling én goede grond. De blijvende belangstelling voor deze grond met ruime gebruiksmogelijkheden, betekent ook dat Flevoland momenteel tot de duurste landbouwgrond ter wereld behoort. Door de hoge prijs en de daarvan afgeleide hoge financieringslast, staat het bedrijfsrendement steeds meer onder druk. Dat maakt bedrijfsovername lastiger en zet de internationale concurrentiepositie onder druk.

De landbouw is zich bewust van haar maatschappelijke rol als producent van voedsel en grondstoffen, als beheerder van het landschap én als speler in de economie. De visie ‘Voedsel voor nieuwe generaties’ benoemt de ambities van de landbouw en hoe ze kansen wil benutten om toe te werken naar een robuuste en toekomstbestendige landbouw. Dat is niet eenvoudig, want bodem, water, duurzaamheid en innovatie zijn thema’s die grote inspanningen verlangen. Het jaar 2050 mag dan ver weg lijken, het is nodig om nu al de stappen te zetten. Deze urgentie geldt voor de landbouw zelf, maar zeker ook voor de samenwerking met haar partners zoals overheid, keten, consument, politiek en samenleving.

PROCES VISIE OP LANDBOUW

Ondernemend op zoek naar nieuwe kansen

De Flevolandse landbouw beschikt over essentiële voorwaarden om vraagstukken en dilemma's die op haar afkomen, om te zetten naar een duurzame en toekomstgerichte landbouw: kwalitatieve bodem, ruimte, ondernemerschap, innovatie én de wil om samen te werken. De verschillende sectoren kunnen en willen in gezamenlijkheid de voortrekkersrol pakken om kansen voor nieuwe generaties te creëren. Het richtpunt voor hun doelen en beoogde resultaten zijn gevat in de 'Droombeelden 2050' die de sectoren - afzonderlijk van elkaar - voor zichzelf hebben verwoord. Deze sectorbeelden zijn enerzijds onderdeel van de visie voor de sector als geheel en vormen daar anderzijds ook een nadere toelichting op.

Droombeelden uit de sector

De toekomstbeelden van de sectoren bevestigen de bereidheid om gezamenlijk aan de slag te gaan met de ambities. Ook in de gesprekken en discussies tijdens de drie landbouwcafés én het landbouwcongres kwam dit nadrukkelijk naar voren.

Akkerbouw in 2050

"Akkerbouw heeft een prominente rol in Flevoland en richt zich vooral op voedselproductie voor directe humane consumptie in Noordwest-Europa én op pootgoed en zaaizaden voor mondiale afzet. De nauwe samenwerking tussen plantaardige en dierlijke sectoren heeft tot een hoge mate van circulariteit geleid. De positie in bestaande en nieuwe ketens is sterker dan ooit. Het waterbergend vermogen van de bodem is hoog en de (bodem)biodiversiteit op het hoogst haalbare niveau. Met nieuwe gewassen en rassen wordt ingespeeld op kortere seizoenen als gevolg van de klimaatverandering. Het gebruik van chemische gewasbescherming is met 90% gereduceerd door de inzet van robotica en AI én de beschikbaarheid van nieuwe resistenties. De kennis hiervoor is op kennisinstituten en in laboratoria in Flevoland ontwikkeld."

Melkveehouderij in 2050

"De grilligheid in het verdienmodel van de traditionele veehouderij in Flevoland heeft ertoe geleid dat melkveebedrijven divers en multifunctioneler zijn geworden. Door combinaties met het telen van meerdere gewassen, het verlenen van zorgtaken en huisverkoop. Deze verscheidenheid én de samenwerking tussen bedrijven en sectoren, heeft de positie van de veehouderij en de landbouw sterker gemaakt. Bijvoorbeeld door het gebruik van dierlijke mest. Het wordt efficiënt ingezet en draagt bij aan de kringlopen. Inspanningen op het gebied van klimaat, energie natuur en biodiversiteit zijn zichtbaar in de omgeving. De veehouderij zoekt actief de verbinding met de samenleving en krijgt daar veel waardering voor. Dierwaardige veehouderij heeft nooit ter discussie gestaan, maar elke kans om het een positieve impuls te geven, wordt met beide handen aangegrepen. De sector gaat met veel dynamiek de toekomst tegemoet."

Biologische landbouw in 2050

“Een stabiel overheidsbeleid én een actieve retail hebben samen de schouders gezet om de consumptie van biologisch voedsel te stimuleren. Daardoor is het aandeel biologische landbouw in Flevoland als eerste provincie tot 25% gegroeid. Voor iedere consument is biologisch voedsel betaalbaar en voor alle publiek gefinancierde organisaties is een keuze voor bio vanzelfsprekend. De samenleving ziet de biologische productie als meest duurzaam waarmee kwaliteit van water, biodiversiteit én voedselkwaliteit geborgd is. Flevoland is bovendien het centrum van bioeducatie en loopt voorop met de ontwikkeling en toepassing van robottechniek en het ontwikkelen van sterke rassen voor zowel biologische als de gangbare productie.”

Bloembollenteelt in 2050

“Bloembollen zijn een belangrijk onderdeel van de teeltwisseling voor Flevoland én een toeristische trekpleister. Voor de akkerbouw zijn bloembollen een gewilde tussenvrucht in het bouwplan. Het vergroot de gewasdiversiteit en laat, door een nauwe samenwerking tussen bollenteelers en akkerbouwers, een goede bodem achter voor een volggewas. Met precisietechniek en robuuste rassen (crisprcas) is de inzet van gewasbeschermingsmiddelen met 75% gereduceerd. De uit- en afspoeling is verwaarloosbaar. Fieldlabs en kennisinstellingen in Flevoland én daarbuiten dragen bij aan de continue kennisontwikkeling.”

Fruitteelt in 2050

“Het aandeel plantaardige voeding is - uit oogpunt van volksgezondheid en vanwege klimaatbewustzijn - behoorlijk toegenomen. De boomgaarden versterken de biodiversiteit en de groen-blauwe dooradering van het landelijk gebied. De plantgezondheid van de boomgaarden wordt gegarandeerd met een gezonde bodem, met schoon zoet water én de beschikbaarheid van de meest groene gewasbeschermingsmiddelen met een minimale impact op de omgeving. Dat is mogelijk door het gebruik van beschermende hulpmiddelen zoals overkappingen, door monitoring van de teelt én door robotisering van de teelt- en oogsttechniek.”

Glastuinbouw in 2050

“De glastuinbouw heeft zich ontwikkeld tot een aantrekkelijke werkgever die vooroploopt in de ontwikkeling van een groene duurzame omgeving. Bijvoorbeeld door hergebruik van water, zuivering van reststromen, klimaatbestendige gietwatervoorziening, minimale lichtuitstoot en stimulerende biodiversiteit. De gewassen worden in een weerbaar circulair systeem geteeld en alle producten worden nagenoeg zonder residu op de markt gebracht. Door de aanpassing van de energiesystemen op de bedrijven is de sector leverancier van energie en levert ze een bijdrage aan het in balans houden van het elektriciteitsnet.”

“Op een landbouwbedrijf komen bodem, water, voedsel en natuur samen. In de landbouwcafés hebben velen vanuit praktijkervaring input geleverd voor de provinciale visie op de landbouw. Dat is heel waardevol.”

Jitske de Hoop - BoerenNatuur Flevoland

“Natuurinclusiviteit en biodiversiteit zijn de uitgangspunten bij de bedrijfsvoering in de agrarische sector.”

Philip Makkink, Stichting Flevolandschap

“Bepaal zelf je toekomst, zorg dat je zelf aan de bal blijft. Leg zelf een visie en een richting neer en laat zien dat die breed gedragen is en niet alleen maar op één dingetje optimaliseert.”

Johan Osinga LNV

“We moeten met elkaar aan de slag!”

André Hoogendijk, BO Akkerbouw

“De agrarisch ondernemer zal de uitdagingen omarmen, zowel de markttrends als de uitdagingen die er zijn op gebied van bodem, water en klimaat.”

Wietske Eilander, Rabobank

“Deze visie op landbouw in Flevoland biedt perspectief voor de volgende generatie.”

Adrie Vermeulen - akkerbouwer

Flevoland als voedselregio voor Noordwest-Europa

De kracht van de landbouw in Flevoland in 2050 is dat ze maximale samenwerking binnen én tussen de sectoren weet te stimuleren. De plantaardige en dierlijke sectoren werken samen binnen één circulair en evenwichtig systeem waarbij alle ruimte blijft voor individueel ondernemerschap. Maar ook met de maatschappelijke verantwoordelijkheid om duurzaam om te gaan met de landbouwkundige potentie van de vruchtbare bodem. Flevoland heeft zich in 2050 ontwikkeld tot een landbouwregio met een onderscheidende voedselkwaliteit en hoogwaardig Ausgangsmateriaal. En door haar gunstige Ausgangspositie voor biologische productie, is Flevoland hiermee nog altijd koploper. De bodem en de ruime landbouwkennis maken dat Flevoland een broedplaats voor innovatie en kwaliteit blijft.

• Focus op plantaardige productie

Flevoland heeft vruchtbare landbouwgrond, bij uitstek geschikt voor de productie van gezond én veilig voedsel van de hoogste kwaliteit en tegen een verantwoorde prijs. Het gaat om een breed scala aan high value gewassen zoals aardappelen, groenten en fruit. De basis hiervoor is gelegd door de toenemende interesse van de consument in gezond voedsel, milieu en dierenwelzijn. Essentieel is de communicatie met de consument over een verantwoorde afweging bij aankoop van voedsel. Voorwaarde is een nauwe samenwerking binnen bestaande én nieuwe ketens om producten te vermarkten. Overigens behouden ondernemers die aansturen op grootschalige productie voor wereldmarkten, hun eigen speelruimte.

• Hoogwaardig plantmateriaal

De Flevolandse landbouwsector versterkt haar mondiale positie op het gebied van hoogwaardig plantmateriaal zoals pootgoed, onderstammen, vruchtbomen en zaaizaad. Ze blijft daarmee aan de basis staan van voedselproductie elders in de wereld.

• Uitbreiding toekomstbestendige landbouw

Het consumentenbewustzijn om te kiezen voor voedsel dat met een minimale milieubelasting is geproduceerd, groeit de komende jaren en de markt stelt hier een meerwaarde tegenover. Dit geldt niet alleen voor biologische producten, maar zeker ook voor andere duurzaam geproduceerde producten. Dat is het resultaat van een intensieve samenwerking tussen agrarische ondernemers én ketenpartners. Landbouw en overheid blijven in gesprek hoe de landbouw hoogwaardige producten kan produceren voor de markt en hoe de overheid kan faciliteren.

• Sterkere positie in de ketens

Een toekomstgerichte landbouw kan alleen succesvol zijn door samenwerking met ketenpartners zoals verwerkers, distributeurs en detailhandel. Deze spelen een cruciale rol in de verbinding tussen producenten en consumenten. Door een sterkere positie binnen bestaande én nieuwe ketens af te dwingen, zorgen agrariërs ervoor dat hun producten herkenbaar, aantrekkelijk en duurzaam zijn voor de consument. De samenwerking en marktstrategieën dragen bij aan de positie van Flevoland als voedselregio binnen Europa en inspireren de consument om bewuste en verantwoorde keuzes te maken.

• Kapitaal

De landbouwsector is kapitaalintensief. Dit kapitaal vraagt om voortdurende ontwikkeling en voldoende verdienvermogen om bedrijfseconomisch gezond te kunnen blijven. Omvang van de sector, omvang van onderwijs en kennisontwikkeling, verbinden van publieke en private middelen zijn belangrijk om voldoende schaal te houden om de opgaven te kunnen oppakken. Hierbij is de markt een belangrijk onderdeel, maar ook financieringsstrategieën binnen de sector en de kaders die de overheid hiervoor stelt.

*“Tulpen? Het beste
geestelijk voedsel dat er is.
Je wordt er vrolijk van.”*

Maarten Oijevaar - bloembollenteler

Een krachtige circulaire samenwerking

De plantaardige voedselgerichte sectoren bepalen in 2050 in omvang het beeld van Flevoland. De positie wordt versterkt door de intensieve samenwerking met andere sectoren. Bijvoorbeeld de veehouderij en de bloembollensector. De diversiteit aan ondernemers en ondernemingen versterkt de gezamenlijke kracht van alle sectoren en draagt bij aan een weerbare en toekomstbestendige landbouw.

- **Veehouderij binnen circulair systeem**

De veehouderij draagt bij aan de voedselproductie en hoogwaardige voeding (melk, vlees en zuivelproducten) én waardevolle mest. Dierlijke mest is noodzakelijke voeding voor bodem en gewasgroei. Grondgebonden melkveehouderij past in de samenwerking met de plantaardige sector. Veehouderijsystemen, mestverwerking en regelgeving zijn zo ingericht dat de beschikbare dierlijke mest in de meest optimale vorm en op het optimale moment kan worden toegediend aan de bodem. In een circulair en op voedselproductie gericht landbouwsysteem maakt de consument onderdeel van de kringloop. Flevoland loopt daarin voorop door de nutriënten uit Flevolandse steden op een veilige en efficiënte manier te gebruiken als meststof in de landbouw.

- **Bloembollen in nieuw perspectief**

De bloembollensector levert een bijdrage aan de biodiversiteit binnen de op circulariteit gestoelde samenwerking met andere sectoren. Ze ziet een ingrijpende maar noodzakelijke verduurzamingsopdracht op zich afkomen en wil die uitdaging omzetten naar kansen. De sector zoekt een nauwere samenwerking met de akkerbouw en melkveehouderij om daarmee zowel milieutechnisch als financieel een positieve bijdrage te leveren aan voedselproductie.

Innovatieregio voor agrotechnologie

Dankzij innovaties en kennisontwikkeling door Flevolandse pioniers, startups, het agro-technische bedrijfsleven binnen het Agrofoodcluster én de onderwijs- en onderzoekinstellingen, zien de landbouwsectoren in Flevoland in 2050 ruimte om hun duurzame ambities vorm te geven. Als gevolg van de beperkte beschikbaarheid van chemische gewasbescherming, komen technische innovaties met slimme techniek in een stroomversnelling. Sensoren, camera's en slimme software nemen visuele beoordelingen en handelingen van menselijke arbeid over. Ontwikkelingen volgen elkaar in hoog tempo op en kunnen de landbouw ondersteunen om innovaties om te zetten in onderscheidend vermogen. Partijen in Flevoland zien deze ontwikkelingen als een uitdaging en nemen hun verantwoordelijkheid om de technologie samen met sectorpartijen praktisch toepasbaar te maken.

“Flevoland is ontworpen vanuit een goed doordacht plan, met heldere keuzes. Dat was ook mijn inzet bij de visie op landbouw: kennis brengen en keuzes benoemen. Flevoland wil een duurzame, hoogproductieve en innovatieve landbouwregio met internationale uitstraling zijn. Dat vraagt om een gezond perspectief voor de sector.”

Pieter de Wolf - projectleider 'Boerderij van de Toekomst'

“Samen bouwen aan een toekomst waarin jonge boeren ruimte en perspectief behouden om duurzaam te groeien.”

Tom van Wijk - voorzitter Flevolands Agrarisch Jongeren Kontakt

“Voor het behoud van een leefbaar landelijk gebied van Flevoland zijn een bloeiende landbouw én bedrijfsopvolgers met toekomstperspectief onmisbare ingrediënten.”

Roel Assies - melkveehouder

Duurzaam investeren in de omgeving

Landbouw en gebiedspartners werken samen om oplossingen te vinden en uit te voeren voor de opgaven in het landelijk gebied. Zo werken landbouw en terreinbeheerorganisaties samen op lokaal niveau in het beheer van natuur van de gebieden en het hergebruik van materialen.

Natuur, landschap én agrarische productie zijn in 2050 onlosmakelijk met elkaar verbonden. Deze verbinding wordt versterkt door een onderlinge uitwisseling van biodiversiteit, zowel in de bodem, op de agrarische bedrijven als in de omgeving. De oorspronkelijke aanleg van Flevoland bepaalt in grote mate de wijze waarop hier gebiedsgericht invulling aan kan worden gegeven. Ingrijpen op deze structuren is alleen mogelijk op een integrale wijze in combinatie met bijvoorbeeld het watervraagstuk. In delen van Flevoland is een hoge mate van verwevenheid van beide functies mogelijk door de diverse vormen van toegenomen groen-blauwe dooradering. In andere delen van de provincie zal een striktere scheiding bestaan.

- **Bodemkwaliteit: Voorbereid op bodemdaling en klimaatverandering**

Dankzij een forse investering in nieuwe toegepaste kennis over de bodem, bodemprocessen en bodembiodiversiteit, neemt de landbouw maatregelen om beter bestand te zijn tegen extremen in droge en natte perioden. De zoektocht naar oplossingen voor de negatieve effecten van het inklinken van de bodem, wordt gebiedsgericht ingevuld.

- **Toekomstbestendig watersysteem**

Het watersysteem van Flevoland is robuust, betaalbaar en aangelegd om de waterafvoer te garanderen. Om de zekerheid van voedselproductie beter te borgen, zullen technische en volhoudbare mogelijkheden worden onderzocht. Die moeten het watersysteem toekomstbestendig maken en aanpassen zodat wateraanbod en waterbehoefte meer in balans zijn: de juiste hoeveelheid water op het juiste moment op de juiste plek van de juiste kwaliteit.

- **Versterking van (bodem)biodiversiteit**

In de hele provincie is er inzet voor een basiskwaliteit natuur. Biodiversiteit wordt (boven- en ondergronds) gestimuleerd en functioneel ingezet voor het verbeteren van bodem- en gewaskwaliteit en plaagbeheersing. Wie zorgt voor hoogwaardige biodiversiteit in het agrarisch gebied, met maatregelen die een groot effect hebben op de bedrijfsvoering en het verdienvermogen, ontvangt hiervoor vanuit het perspectief van doelsturing structurele vergoeding. Ruimtelijke clustering van inzet voor hoogwaardige biodiversiteit zorgt voor impact op doelen.

Groen-blauwe dooradering van het gebied verbindt deze clusters en omgevingselementen en wordt waar mogelijk op openbare gronden en wateren gerealiseerd om kostbare landbouwgrond zoveel mogelijk voor voedselproductie in te kunnen zetten.

- **Gebruik schone energiebronnen**

De landbouw gebruikt schone energiebronnen dankzij de ontwikkeling van technische innovaties. De landbouw heeft gewerkt aan het sluiten van de energieketen en draagt bij aan een schoon Flevoland.

- **Duurzaamheid**

Landbouw en gebiedspartners werken samen om oplossingen te vinden en uit te voeren voor verduurzaming van het landelijk gebied. Zo werken landbouw en terreinbeheerorganisaties samen op lokaal niveau in het beheer van natuur van de gebieden en het hergebruik van materialen.

Samenleving voor zich winnen

De kernboodschap van haar visie op landbouw in 2050 is dat de Flevolandse landbouw de samenleving weer voor zich heeft gewonnen. De landbouw speelt in op de wensen in de samenleving, vindt waardering én krijgt een eerlijke prijs voor het gezonde voedsel dat ze produceert. Volksgezondheid, kwalitatieve leefomgeving en dierenwelzijn zijn uitgangspunten voor de bedrijfsvoering. De landbouw en samenleving zijn nauw in contact en vervullen beiden hun rol bij het toekomstbestendig maken van de landbouw in een toekomstbestendig landelijk gebied gebaseerd op natuurinclusiviteit en biodiversiteit.

- **Maatschappelijke waarde van de agrarische sector**

De agrarische sector krijgt maatschappelijke waardering vanwege haar relevantie voor de voedselproductie, haar bijdrage aan de samenleving, de natuur én het landschap. Zij betreft mensen, én vooral jongeren, eerder en vaker bij voedselproductie. Ook met dienstverlening op het vlak van zorg en welzijn, recreatie en educatie, houdt de agrarische sector de verbinding met de samenleving. De sector laat zien waaraan zij werkt en zoekt actief de samenwerking met de maatschappij.

- **Verbinding tussen onderwijs en praktijkonderzoek**

Flevoland heeft een rijke traditie van samenwerking met kennisinstellingen die bijdragen aan toegepast- en praktijkonderzoek. Terwijl fundamenteel onderzoek veelal buiten de provincie plaatsvindt, weet Flevoland het toegepaste praktijkonderzoek aan zich te binden.

- **Volksgezondheid en dierenwelzijn**

De landbouw kiest de open dialoog met de samenleving over thema's zoals dierenwelzijn en volksgezondheid. Door samen in gesprek te blijven, wettelijke kaders te willen spiegelen aan maatschappelijke wensen en de high value producten die ze produceert, werkt de landbouw aan duurzame oplossingen die zowel het welzijn van dieren als de volksgezondheid ten goede komen. Mogelijkheden die de markt biedt, worden omarmd om de voortrekkersrol te vervullen.

“Deze visie kan een mooie aanzet zijn voor een uitvoeringsprogramma dat boeren in Flevoland kan ondersteunen bij de ontwikkeling van hun bedrijfsvoering.”

Marja Hoorweg - LTO Noordoostpolder

Dynamisch proces

Is het toekomstbeeld van de landbouw in 2050 af? Is het pad bepaald?

Dat is onmogelijk binnen een dynamische landbouw die zich blijft versterken met weerbaarheid tegen verandering in klimaat, bodem en water én de onzekerheid van markt en consumentengedrag. De sector is zich ervan bewust waar haar verantwoordelijkheid ligt en hoe ze uitdagingen gaat ombuigen naar kansen. Daardoor is ze, naast andere gebiedspartners, een belangrijke stakeholder in het ruimtelijk domein als het gaat om de inrichting van Flevoland en de beschikbaarheid van landbouwgrond. Een basisareaal voor de landbouw blijft nodig om te kunnen beschikken over de kritische massa voor innovatie, marktpositie, het sluiten van de agrarische kringlopen en het gezamenlijk werken aan een gezond, leefbaar en economisch sterk landelijk gebied. We moeten zuinig zijn op deze kwaliteiten van de landbouw en ze koesteren.

De landbouw staat aan de vooravond van een uitdagende tijd waarin grote uitdagingen voor een flinke dynamiek in de sector én in het landelijke gebied zorgen. Dat vraagt om vertrouwen in zichzelf en in elkaar, om vertrouwen tussen sectoren en overheid én om waardering vanuit de samenleving. De landbouw is daardoor een volwaardige partner bij de (ruimtelijke) keuzes voor het landelijk gebied, keuzes voor de productie van en het inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen voor voedsel. Provincie neemt de regie voor een uitvoeringaanpak Landelijk Gebied waarin de te zetten stappen voor een toekomstbestendige Landelijk Gebied en landbouw worden opgenomen. Vanuit een gezamenlijk leiderschap neemt de landbouw haar verantwoordelijkheid in het formuleren, realiseren én volhouden van de door de overheid vastgestelde doelen. Om die te bereiken behoudt ze voldoende ruimte om vanuit verantwoord ondernemerschap zelf keuzes te maken.

Tot slot

Landbouw, overheid en samenleving hebben bij de totstandkoming van de visie 'Voedsel voor nieuwe generaties' een intensief traject achter de rug waarin vertrouwen en samenwerken leidend waren. Dat kwam onder meer tot uiting in de landbouwcafés, de talrijke gesprekken én het landbouwcongres. Het toekomstbeeld voor 2050 delen we. De route die voor ons ligt, volgen we samen. Ieder met eigen verantwoordelijkheden, besef van een voortdurend ontwikkelende context en besef van de kracht van de Flevolandse landbouw van bodem, ruimte, ondernemerschap en innovatie.

Is dat eenvoudig? Zeker niet, want de ambities zijn hoog en de opgaven complex. Maar de gezamenlijke aanpak op basis van een heldere visie en onderling vertrouwen houdt de ondernemers en overheid op koers naar een uitdagend richtpunt, een gedegen basis voor nieuwe generaties. Dialoog om de ambities in te vullen en de vraagstukken daarvoor aan te pakken is daarin belangrijk. Binnen de sectoren, maar zeker ook tussen landbouw en politiek.

Samen optrekken, naar elkaar luisteren en altijd de dialoog blijven zoeken. Dat waren de ingrediënten om te komen tot een breed gedragen visie op landbouw in 2050. En het zijn ook de voorwaarden voor het samen concretiseren van de uitvoering van de visie. Iedereen die daar een bijdrage aan levert, mag daar trots op zijn.

Samen bouwen we aan de toekomst van de Flevolandse landbouw. We nodigen iedereen uit om hieraan bij te dragen - boeren, beleidsmakers en inwoners. Alleen samen kunnen we voedsel produceren voor nieuwe generaties.

Colofon

Met 'Voedsel voor nieuwe generaties' presenteert Provincie Flevoland haar doorkijk naar de Flevolandse land- en tuinbouw in 2050. Bij de totstandkoming is nauw samengewerkt met belangenorganisaties uit de akkerbouw, veehouderij, biologische landbouw, bloembollenteelt, fruitteelt, glastuinbouw.

Aan de hand van beschikbare onderzoeksrapporten en analyses, gesprekken met stakeholders, de input van meer dan 300 boeren, burgers en buitenlui aan de landbouwcafés én het landbouwcongres, heeft de doorkijk haar uiteindelijke vorm gekregen. Het geeft de richting aan waarmee Provincie Flevoland - samen met de landbouw - perspectief wil bieden aan een gezonde agrarische sector.

Flevoland, mei 2025

“De samenwerking tussen en de diversiteit aan ondernemers, maakt dat sectoren elkaar versterken richting een circulaire landbouw. We hebben elkaar nodig, niet alleen in het maken van een visie, maar ook in de daadwerkelijke uitvoering.”

Jetze Kempenaar - Future Food Production

